

ŽIVÝ, INŠPIRUJÚCI A MOBILIZUJÚCI IDEOVÝ ODKAZ

VLADIMÍR CIRBES, Ústav filozofie a sociológie SAV, Bratislava

Pred šesťdesiatimi rokmi — 12. marca 1922 — vyšla v časopise Pod zástavou marxizmu stať V. I. Lenina *O význame bojovného materializmu*.

V. I. Lenin napísal túto stať v predvečer XI. zjazdu Komunistickej strany bolševikov Ruska, ktorý bol posledným zjazdom, na ktorom sa Lenin zúčastnil a ktorý viedol. Napísal ju v dobe prudkých spoločenských otrasov, ostrého zápasu revolúcie s kontrarevolúciou, všemožne podporovanou najreakčnejšími silami svetového imperializmu; napísal ju v dobe, kedy strana presadzovala novú hospodársku politiku (NEP) a musela čeliť snahám porazenej buržoázie a najmä v tom čase ešte relatívne silným maloburžoáznym živlom využiť ťažkosti prechodu k novej hospodárskej politike a prezentovať ju ako návrat ku kapitalizmu; napísal ju v situácii, kedy v buržoáznej tlači západných krajín sa za aktívnej pomoci emigrantskej buržoázie začali množiť ideologické útoky proti bolševizmu, ktorých hlavným cieľom bolo prekrúcať historický zmysel Veľkej októbrovej socialistickej revolúcie, šíriť nálady sociálneho pesimizmu, predpovedať skorý zánik sovietskej moci.

V danej situácii sa práca strany na *ideologickom úseku* stala mimoriadne dôležitou. Stať V. I. Lenina *O význame bojovného materializmu* zohrala významnú úlohu v marxistickej výchove kádrov strany, pri ich mobilizácii do boja proti buržoáznej ideológii. Je príznačnou črtou Leninovej osobnosti, že aj v týchto mimoriadne zložitých a ťažkých časoch, kedy sa rozhodovalo o bytí či nebytí nového spoločenského poriadku, kedy v popredí boli úlohy vojenskej a hospodárskej politiky, venuje sústavnú pozornosť rozpracúvaniu základov socialistickej kultúrnej revolúcie, riešeniu otázok týkajúcich sa oslobodenia človeka od duchovnej poroby, filozofickému ozmysľovaniu aktuálnych politických úloh. Je to logický dôsledok jeho neochvejnej viery v konečné víťazstvo revolúcie, v ktorej robotnícka trieda vo zväzku s vykorisťovanými vrstvami miest a vidieka naplňuje svoju historickú úlohu. Je to ideová orientácia a aktivita, v základe ktorých je *revolučný historický optimizmus*.

Nikdy nie je na škodu veci si tento aspekt Leninovho odkazu pripomenúť. Pre každú etapu komunistického hnutia platí, že kto stráca historické perspektívy, kto prestáva byť revolučným optimistom, nemôže obstáť v nápore prekážok, ťažkostí a skúšok, ktorému je toto hnutie zákonite vystavované; ťažko sa ubráni porazeneckým náladám, pesimizmu či skepticizmu.

A hoci sa história neopakuje (neopakuje, pokiaľ ide o konkrétne formy, udalosti a pod.), na kontinuálnu stránku historického pohybu sa viažu analogické situácie. A tak sme dnes znova svedkami toho, že rôzni kritici reálneho socializmu prehliadajú jeho historické vymoženosti a jednostranne zveličujú vyskytujúce sa nedostatky a negatívne javy, hovoria o kríze socialistickej ekonomiky, tvrdia, že reálny socializmus stratil svoju dynamickú silu, svoje prednosti pred kapitalizmom a pod.

Od predstaviteľov buržoáznej ideológie a jej spojencov nemožno, pravda, nič iné očakávať. Súčasne však nemožno zatvárať oči pred tým, že podobné tvrdenia, skeptické či porazenecké nálady nachádzajú miesto aj v radoch našich pracujúcich.

Ako čeliť týmto javom? Aké poučenie si vziať z Leninovho ideového odkazu? Za rozhodujúcu pokladám v tejto súvislosti *Leninovú výzvu k tvorivému mysleniu*. Krajiny reálneho socializmu prechádzajú teraz takou etapou svojho vývoja, kedy je nevyhnutné vypracovať kvalifikované vedecké odpovede na mnohé *principiálne nové* javy, procesy, tendencie v spoločenskom živote. Výstavba socializmu a komunizmu, to je zložitá, veľkolepá historická dielo, to je proces, ktorý — ako každý proces — sa rozvíja cestou prekonávania protirečení. Prechod krajín do etapy výstavby rozvinutého socializmu, resp. zdokonaľovanie rozvinutého socializmu nevyhnutne, t. j. zákonite predpokladá a zahrnuje jednak odstraňovanie disproporcií, neúmerností atď., ktoré vznikli v predchádzajúcej etape, ako aj prekonávanie novovznikajúcich protirečení, ťažkostí, spojených s prechodom na intenzívne cesty rozvoja spoločnosti, vyplývajúcich z toho, že pre etapu výstavby, resp. existencie rozvinutého socializmu sú charakteristické objektívne tendencie ku komplexnému, proporcionálnemu, súmernému rozvíjaniu všetkých zložiek spoločenského systému a smerovanie k plnému využitiu socializmu vlastných princípov a zákonov. Skrátka treba obrátiť pozornosť na to, že marxizmus-leninizmus nikdy nechápal socialisticкую spoločnosť ako sociálnu formu, ktorá je zbavená protirečení, ťažkostí a nedostatkov, ani ako raz navždy danú skutočnosť. Naopak, *reálny socializmus je dynamickým systémom*; ak sa má jeho teoretická reflexia rozvíjať v duchu leninizmu, jeho metódy, potom to bezpodmienečne vyžaduje vyvarovať sa dvoch krajností: po prvé, objasňovanie nových javov (stránok, vzťahov, tendencií atď. spoločenského systému) pomocou starých formúl, zodpovedajúcich predchádzajúcej vývojovej etape; a po druhé, tolerovania názorov, ktoré pod titulom tvorivého prístupu fakticky znamenajú

ústup z pozícií marxizmu-leninizmu, spochybňovanie tých jeho základných princípov, ktoré historická prax plne potvrdila.

*

V stati *O význame bojovného materializmu* formuluje V. I. Lenin *principiálne východiská pre propagandu vedeckého ateizmu*. V danom historickom kontexte je stať bezprostrednou reakciou aj na pomalú a neuspokojivú prácu štátnych ustanovizní, najmä ich osvetových zariadení, ktorým prislúchalo zapodievať sa propagandou vedeckého ateizmu. V chápaní tejto propagandy a jej praktickej realizácie sa vyskytovali hrubé deformácie a omyly, ktoré z hľadiska stratégie i taktiky rozvoja socialistickej revolúcie bolo nevyhnutné rozhodne prekonať.

V tejto súvislosti položil Lenin osobitný dôraz na *systematickosť, bojovnosť, mnohotvárnosť, rozmanitosť a konkrétnosť* vedecko-ateistickej propagandy. Za tým účelom je na mieste využívať nielen priame marxistické vzdelávanie, ale aj živú majstrovskú publicistiku ateistov 18. stor., využívať všetku literatúru, ktorá umožňuje na konkrétnych faktoch a prirovnaniach odhaliť súvislosť triednych záujmov buržoázie s náboženskými organizáciami. Ide o to, zdôrazňuje, dať masám „... najrozmanitejší materiál z ateistickej propagandy, oboznámiť ich s faktami z najrozličnejších oblastí života, dostať sa k nim bližšie z tej či onej strany, aby sme vzbudili u nich záujem, prebrali ich z náboženského sna, zatriasli s nimi z najrozličnejších strán, najrozličnejšími spôsobmi a pod.“. Najdôležitejšie je, prízvukuje ďalej, „vedieť zainteresovať celkom nevyspelé masy o uvedomelý vzťah k náboženským otázkam a o uvedomelú kritiku náboženstva“. (1, s. 199—200)

Leninova stať programovo orientovala stranu na zložitú a namáhavú prácu pri formovaní materialistického svetonázoru širokých mas ľudu. Vystriehala pred zjednodušovaním tohto procesu, pred povrchnosťou i neترpezlivosťou v ateistickej výchove mas.

Od tých čias sa kvalitatívne zmenil duchovný profil sovietskych ľudí, idey vedeckého svetonázoru stali sa jeho pevným základom. Aj v ostatných krajinách reálneho socializmu výrazne pokročil proces oslobodzovania širokých vrstiev ľudu z pút náboženskej ideológie.

Predčasné by však bolo tvrdiť, že ideový zápas v tejto rovine či oblasti spoločenského vedomia sa stal už okrajovou záležitosťou. Na posledných zjazdoch komunistických a robotníckych strán socialistických krajín sa znova ukázalo na nevyhnutnosť aktívnejšej a dôslednejšej vedecko-ateistickej výchovy obyvateľstva. V posledných rokoch nielen v kapitalistickom svete, ale v určitej miere aj v socialistických krajinách sa prejavili tendencie k oživovaniu tradičných náboženstiev i k vytváraniu rozmanitých nových skupín či siekt nábožensko-mystického charakteru. V niektorých prípadoch došlo k aktivizácii klerikálnych organizácií. Zosilneli tendencie cirkví, vrátane Vatikánu, prispôbovať sa súčasným

okolnostiam a historickým tendenciám; prejavuje sa to najmä zvýšeným záujmom cirkvi o sociálne otázky, spájaním teológie s antropológiou, zmenami v oceňovaní významu a úlohy práce v ľudskom živote, rozpracúvaním kresťanského humanizmu a pod. V medzinárodnom živote sme svedkami silnejúcich snáh imperializmu využívať náboženstvo ako duchovnú zbraň proti socializmu. Buržoázna i klerikálna propaganda s obľubou líči ateizmus ako morálny a svetonázorový negativizmus. Sú snahy stotožňovať náboženstvo s kultúrou a mravnosťou, zveličovať úlohu náboženstva v dejinách a pod.

Súčasne vieme, že mnohé náboženské organizácie zohrávajú v súčasnosti zreteľahodnú úlohu v zápase za mier, za uvoľnenie medzinárodného napätia; rovnako vieme, že veriaci v socialistických krajinách vo svojej naprostej väčšine sa svedomite zúčastňujú na budovateľskej práci a zúčastňujú sa aj na verejnom živote ako rovnoprávni občania. Preto naďalej a trvale platí Leninov odkaz, že v záležitostiach kritiky náboženských predstáv, prekonávania náboženskej ideológie je nevyhnutné uplatňovať *dialektický prístup*: analyzovať zdroje, podstatu, funkciu atď. nábožensko-mystických predstáv, kritizovať náboženský klerikalizmus a pod., súčasne však neurážať city veriacich a nepripúšťať rozdelenie progresívnych demokratických síl na ateistov a veriacich.

Spoločenským vedám prislúcha v týchto súvislostiach riešenie radu nových problémov, ktoré sa týkajú našej taktickej línie vo vzťahu k náboženstvu, cirkvi a veriacim v súčasnej etape rozvoja svetového revolučného procesu a v podmienkach výstavby rozvinutej socialistickej spoločnosti. V centre pozornosti musí stáť *rozvíjanie pozitívneho vedeckého ateizmu*, fundované objasňovanie, že ateizmus, to je negácia boha v mene človeka, negácia mystiky v mene ľudského rozumu, v mene vedeckého svetonázoru a skutočného humanizmu.

*

Principiálny význam a trvalú platnosť pre revolučné komunistické hnutie majú myšlienky V. I. Lenina, týkajúce sa *zväzku komunistov s materialistami — nekomunistami pri uskutočňovaní úloh svetonázorovej výchovy nás*, v boji proti filozofickej reakcii.

Tieto myšlienky majú však širšiu platnosť, pretože vyjadrujú jeden zo *základných* všeobecných princípov stratégie a taktiky marxistickej strany. Lenin zdôrazňuje, že pre „úspech každej vážnej revolučnej práce je potrebné pochopiť a vedieť uviesť do života, že revolucionári môžu hrať iba úlohu predvoja skutočne životaschopnej a pokrokovej triedy. Predvoj len vtedy plní úlohy predvoja, keď sa vie neodtrhávať od masy, ktorú vedie a skutočne vie viesť dopredu celú masu. Bez zväzku s nekomunistami na najrozličnejších úsekoch činnosti nemôže byť o nijakom úspešnom komunistickom budovaní ani reči.“ (1, s. 197)

Tak ako v politickom boji sa revolučná strana musí bezpodmienečne

opierať o široké masy robotníckej triedy a jej spojencov, tak aj v oblasti ideologickej práce komunisti-marxisti musia sa opierať o svojich ideových spojencov, viesť ich, pomáhať im prejsť na dôsledné marxistické pozície.

Spojenie s robotníckou triedou, spojenie s pracujúcimi vôbec, to znamená aj s politicky neorganizovanými občanmi, je pre revolučnú stranu, stranu leninského typu *kategorickým príkazom, základnou podmienkou úspešného naplňovania historickej misie robotníckej triedy.*

Aj história našej komunistickej strany jednoznačne svedčí o tom, že strana môže uskutočňovať svoju vedúcu úlohu len vtedy, ak sa opiera o nerozlučný zväzok s masami, o ich hlbokú dôveru, spočívajúcu na systematickej starostlivosti o životné záujmy širokých vrstiev ľudu. Dôvera, ktorú pracujúci preukazujú komunistickým stranám, dôvera vyplývajúca z jednoty politiky strany so záujmami robotníckej triedy a všetkých pracujúcich, upevňuje a prehĺbuje sa v tej miere, v akej komunisti všestranne objasňujú masám politiku strany a v akej súčasne svojou vlastnou činnosťou, osobným príkladom ukazujú, že komunisti sú skutočne bojovníkmi za záujmy ľudu. G. Husák na XVI. zjazde KSČ zdôraznil, že „vedúca úloha strany sa prehĺbuje tým, že strana pôsobí ako skutočný predvoj robotníckej triedy, širokých vrstiev ľudu, tým ako dôsledne sa riadi marxisticko-leninským učením a na jeho základe zjednocuje masy pri budovaní socializmu a komunizmu, tým, ako obetavo a príkladne komunisti na všetkých úsekoch bojujú za program strany, ako upevňujú jednotu strany a ľudu“.

Vzťah revolučnej strany k bezpartajným nemá teda konjunkturalný charakter. V. I. Lenin neraz varoval pred nebezpečenstvom, že k čistému revolučnému prúdu sa — najmä po víťazstve socialistickej revolúcie — pridávajú konjunkturalisti, kolísavci, karieristi, rôzni malomeštiacki súbežci. Práve malomeštiackemu živlu sú, okrem iného, vlastné tendencie k sektárstvu, ku komandovaniu, k povýšeneckému postoju k masám bezpartajných. Túto deštruktívnu činnosť malomeštiackeho živlu v revolučnom komunistickom hnutí markantne dokazujú aj udalosti krízových rokov vo vývoji našej strany a spoločnosti.

Tieto roky tiež jednoznačne ukázali, že nahradzovanie leninských noriem stranického života subjektivismom, formovanie politických koncepcií, ktoré preskakujú vývojové etapy, podceňovanie ideologickej práce a prehliadanie zásad triedneho zápasu vo vnútri krajiny i v medzinárodnom meradle vedie vo svojich dôsledkoch k odtrhnutiu strany od života ľudu, k narušovaniu vzťahov strany a mas, k ožiovaniu sektárskych tendencií.

Preto aj pre nové vedenie strany po apríli 1969 sa obnovenie spojenia komunistov a bezpartajných stalo prvoradou úlohou; najmä vďaka opätovnému upevňovaniu vzťahu komunistov a bezpartajných, v duchu známeho hesla Klementa Gottwalda „čelom k masám“, sa podarilo po-

merne rýchlo prekonať krízu v strane i v spoločnosti, politicky poraziť pravicové antisocialistické sily, obnoviť dôveru nás v stranu.

Zovšeobecňovanie bohatých a mnohotvárných skúseností komunistických strán, odhaľovanie živých zdrojov a objektívnych zákonitostí ich rastúceho vplyvu vo vývoji spoločnosti, ich úlohy v histórii národov socialistických krajín a celého ľudstva patrí medzi prvoradé úlohy marxisticko-leninských spoločenských vied.

*

Stať o význame bojovného materializmu je významnou stránkou, súčasťou Leninovho filozofického odkazu. Jej význam a súčasne jej aktuálnosť v tomto kontexte súvisí *po prvé*, s ukázaním nevyhnutnosti pevného filozofického základu pre úspešnú vedecko-ateistickú výchovu; *po druhé*, so zdôraznením principiálnej dôležitosti živého zväzku, aktívnej súčinnosti vedeckej filozofie s prírodnými vedami v záujme prehlbovania pravdivého vedeckého obrazu o svete a tým i v záujme úspešnej svetonáporovej výchovy nás; *po tretie*, s upozornením na potrebu systematického štúdia a rozvíjania materialistickej dialektiky ako filozofickej vedy.

Spojenie s predstaviteľmi modernej prírodovedy, ktorí sa prikláňajú k materializmu, súčinnosť s nimi pri analýze filozofických otázok, ktoré nastoľuje najnovšia revolúcia v prírodovede a objasňovanie materialistickej dialektiky — to sú úlohy, ktoré Lenin charakterizuje ako základné predpoklady k tomu, aby materializmus bol *bojovým* materializmom.

Na druhej strane revolučné premeny, ktoré sa odohrávajú v modernej prírodovede, vyzdvihujú do popredia závažnosť vedeckej, filozofickej orientácie prírodovedcov; „... musíme pochopiť, že bez solídneho filozofického zdôvodnenia nijaké prírodné vedy, nijaký materializmus nemôže obstáť v boji proti náporu buržoáznych ideí a obnove buržoázneho svetonázoru. Ak prírodovedec chce obstáť v tomto boji a s úspechom ho doviest do konca, musí byť moderným materialistom, uvedomelým stúpencom materializmu, ktorý vytvoril Marx, t. j. musí byť dialektickým materialistom.“ (1, s. 202)

Desaťročia, ktoré uplynuli od napísania Leninovej state, jednoznačne potvrdzujú vnútornú spätosť rozvoja modernej prírodovedy s uplatnením materialistickej dialektiky i závažnosť revolučných výdobytkov modernej prírodovedy pre rozvoj marxistického filozofického poznania.

Predstavitelia marxistickej filozofie v spolupráci s prírodovedcami vykonali mnoho pre svetonáporové domyslenie najnovších výdobytkov súčasnej prírodovedy. Aj najvýznamnejší predstavitelia teoretickej prírodovedy na Západe (napríklad M. Planck) vystúpili a vystupujú proti svetonáporového nihilizmu. Proces dialektizácie súčasnej vedy sa stále výraznejšie rozširuje aj na oblasť jej filozoficko-metodologických základov. Logika vývinu vedeckého poznania núti i mnohých popredných západných metodológov a filozofov vedy uznať vysokú heuristickú hod-

notu ideí, rozvinutých v dejinách dialektiky ako logiky a teórie poznania. Netreba, prirodzene, prehliadať zložitost a protirečivosť tejto tendencie; je zrejmé, že idey dialektiky, začlenené do systému buržoázneho svetonázoru, sa nielen deformujú, ale často dokonca mystifikujú a prevracajú v svoj protiklad — najnovšiu metafyziku.

Nie sú vecou minulosti ani pokusy interpretovať objavy modernej prírodovedy z pozícií idealizmu, iracionalizmu či ideizmu. Výrazné svedectvo o tom podal aj XVI. svetový filozofický kongres v Düsseldorfe r. 1978.

Sme napríklad svedkami toho, že revolučné objavy v astronómi vyvolávajú znovu oživovanie rozmanitých kreacionistických špekulácií, najmä v radoch nábožensky založených astronómov či profesionálnych teológov. V idealistickom duchu traktujú sa veľmi často výsledky najnovších neurofyziológických či psychologických výskumov; známy neurofyziológ J. Eccles tvrdí, že vzťah vedomia ako subjektívneho javu k vonkajšiemu svetu je oblasťou tajomstva a teda principiálne nemôže byť predmetom vedeckého výskumu. S podobnými tendenciami sa stretávame aj pri interpretácii revolučných objavov v súčasných biologických vedách, najmä pokiaľ ide o koncepcie vzniku a vývoja života. Dokonca i jeden zo zakladateľov súčasnej molekulárnej biológie, laureát Nobelovej ceny Francúz J. Monod, obhajuje pozíciu, ktorej charakteristickou črtou je absolutizovanie náhodnosti v procese vzniku a rozvoja života. Celý rad západných autorov otvorene propaguje potrebu prítomnosti iracionalistických momentov v naplňovaní zmyslu ľudského života, obhajuje nevyhnutnosť syntézy mýtu a kritických procedúr vedeckého rozumu pri uspokojovaní ľudských potrieb. Oproti materialistickému chápaniu racionálnosti, vychádzajúcemu z objektívnej reality, jej zákonitostí a z historicko-sociálneho charakteru jej poznania, stavajú sa idealistické koncepcie rozumu, vrátane koncepcií teologických.

V nadväznosti na Leninov filozofický odkaz a so zreteľom na súčasné ideové zápasy sveta socializmu a kapitalizmu je z hľadiska vedeckého i spoločensko-praktického žiadúce:

po prvé, *zosilniť súčinnosť marxistickej filozofie a prírodných vied pri rozpracúvaní svetonázorovej problematiky* (obsah, štruktúra svetonázoru, jeho základné prvky, ich vzájomná súčinnosť atď.) a aktivizovať kritiku buržoáznych koncepcií v tejto problematike;

po druhé, súčasne s *intenzívnejším* rozpracúvaním filozofických problémov prírodných vied *rozvíjať aj teoretické rozpracúvanie filozoficko-svetonázorovej problematiky súčasných vied o spoločnosti a svetonázorových aspektov* (podmienitosti, funkcií atď.) takých foriem spoločenského vedomia, akými sú umenie, morálka, právo, politická ideológia;

po tretie, širšie rozvinúť teoretické práce týkajúce sa *objasňovania vzájomného vzťahu racionálneho a iracionálneho v poznaní a v spoločenskom živote*; dôležité pritom je prekonať jednostranný výklad racionálnosti ako najmä (či výlučne) gnozeologického problému a odhaliť jej

vlastný, širší *svetonázorový* význam; aktuálne sú aj výskumy orientované na objasnenie špecifiky racionálnosti *praktickej* činnosti;

po štvrté, mať na zreteli, že hlavným článkom v rozvoji nášho filozofického poznania (ale aj marxizmu-leninizmu ako ucelenej teórie a spoločenských vied vôbec) je *ďalšie rozpracúvanie materialistickej dialektiky* ako spoľahlivej a účinnej metódy poznania objektívnych procesov prírody i spoločnosti, ako filozofickej teórie revolučného pretvárania sveta. Táto úloha je osobitne významná z hľadiska rozvoja našich spoločenských vied; v tejto súvislosti je na programe dňa predovšetkým výskum nových foriem boja protikladov vo svetovom vývoji, nových druhov protirečení, pôsobiacich v etape rozvinutej socialistickej spoločnosti, vo formovaní komunistickej spoločensko-ekonomickej formácie vôbec, analýza ich podstaty a zvláštností, príčin ich vzniku a formy ich prekonávania;

po piate, vychádzajúc z podstaty vedecko-technickej revolúcie, vyvodíť aj pre teoretickú oblasť závery z toho, že *zväzok filozofie a prírodných vied prerastá vo zväzok filozofie, prírodných vied a techniky*; rozvoj súčasnej prírodovedy je predsa bez modernej techniky už nemysliteľný;

po šieste, ešte cieľavedomejšie rozvíjať filozofickú a inú teoretickú aktivitu, orientovanú na rozpracúvanie problematiky humanizmu, *hlbšie a všestrannejšie objasňovať demokratické princípy a humanistické ideály praxe reálneho socializmu*.

*

Stať V. I. Lenina preniká nielen jemu vlastný tvorivý, perspektívne orientovaný prístup k problematike, dôraz na jednotu revolučnej teórie a revolučnej praxe, ale aj duch *zásadovej straníckosti*.

Línia bojovného materializmu implicitne zahrňuje, predpokladá a vyžaduje dôsledne triedny, stranický prístup ku skúmaniu, vysvetľovaniu a hodnoteniu akýchkoľvek spoločenských javov a procesov; zahrňuje nezmieriteľný zápas proti akýmkoľvek formám idealizmu, fideizmu, mysticismu.

Proletárska, komunistickej straníckosť (vo filozofii, v teórii, vo vede vôbec) je výrazom *organickej jednoty objektívnej pravdy a triednych záujmov robotníckej triedy*. Je to straníckosť revolučná, pretože základným historickým poslaním robotníckej triedy je kvalitatívna premena všetkých spoločenských vzťahov. Komunizmus nie je akýmsi statickým ideálom, ale živým hnutím, v podstate ktorého je ustavičné prekonávanie dosiahnutej úrovne poznania i praxe. Pozícia komunistickej straníckosti preto vyžaduje nielen rešpektovanie triednej determinácie procesu poznania, ale aj zaujatosť za odhaľovanie, poznávanie objektívnej pravdy, zmysel pre neustály pokrok v teoretickom myslení i spoločenskej praxi. Pozícia komunistickej straníckosti je nezlučiteľná

ani so subjektivismom, ani s objektivismom; je nezlučiteľná s myšlienkovou sterilitou či pohodlnosťou, bezduchým zotrvávaním na formulách, ktoré už nezodpovedajú novej vývojovej etape rovnako, ako je nezlučiteľná s negovaním či revidovaním tých ideovo-teoretických postulátov, ktoré sú v základoch komunistického hnutia a ktorých trvalú platnosť preverila už historická prax. Kritika, ktorú v závere svojej state V. I. Lenin vyslovil na adresu P. A. Sorokina, je krátkou, ale výstižnou ukážkou marxistického prístupu k odhaleniu pseudovedeckej manipulácie s faktami (v danom prípade s faktami tzv. sociologických výskumov), pomocou ktorej autor skresľuje pravdu v záujme buržoázie a reakcie a Lenin ho právom zaradil medzi tzv. „diplomovaných lokajov farárčiny“. Aj v tejto stati ako v početných iných statiach presvedčivo ukazuje, že nestraníckosť je buržoáznou ideou, je len pláštikom, ktorým buržoázia prikrýva svoj triedny záujem.

Princíp straníckosti je metodologickým výrazom, konzekventom ideologickej roviny v spoločenskom vedomí. Tak ako v ideologickej sfére niet tretej cesty, niet inej ideológie než ideológie socialistickej alebo ideológie buržoáznej, tak ani vo filozofii niet tretej línie okrem línie materialistickej alebo idealistickej; dejiny filozofie už podali dostatok dôkazov o tom, že akýkoľvek pokus vytvoriť „tretí smer“ vo filozofii, smer, ktorý by stál nad obidvoma bojujúcimi stranami, skončil vždy ako otvorená či maskovaná obhajoba idealistickej línie.

Kým je svet triedne rozdelený, propagácia a obhajoba nadtriednej pozície vo filozofii či vede je buď otvorenou lžou alebo naivným sebaklamom. Preto je nielen v záujme rozvoja našej spoločnosti, ale aj v najvlastnejšom záujme každého vedeckého pracovníka, ktorý skutočne usiluje o pravdivé poznanie objektívnej skutočnosti, aby sa vedome postavil na pozíciu najprogressívnejšej spoločenskej triedy, na pozíciu robotníckej triedy.

LITERATÚRA

1. LENIN, V. I.: Spisy 33. SVPL 1955.